

Jaarverslag Onafhankelijk adviseur integriteit 2022

Inleiding

In de samenleving wordt kritisch gekeken naar de integriteit van Kamerleden. Kamerleden kunnen daardoor, al dan niet terecht, in opspraak komen. Het op integere wijze uitoefenen van het ambt van Kamerlid is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van Kamerleden zelf. Zij leggen daarover uiteindelijk verantwoordelijkheid af aan de kiezer.

De Kamer heeft in het najaar van 2020 een gedragscode vastgesteld waarin de geldende integriteitsregels zijn samengebracht. Op 1 april 2021 is de regeling in werking getreden die ziet op het toezicht en de handhaving van de Gedragscode. Daarnaast kunnen Kamerleden terecht bij de onafhankelijk adviseur integriteit als zij vertrouwelijk advies willen over de uitleg en toepassing van de regels op het gebied van integriteit. Bij brief van 30 december 2019 is ondergetekende benoemd tot onafhankelijk adviseur integriteit van de Tweede Kamer. De benoeming is voor de periode van 1 januari 2020 tot 1 januari 2026¹.

Kamerleden kunnen de adviseur integriteit benaderen als zij vragen hebben over de uitleg en toepassing van de geldende regels op het gebied van integriteit van Kamerleden. Het betreft adviezen over kwesties die het Kamerlid zelf betreffen. Het gaat dan bijvoorbeeld om dilemma's met betrekking tot nevenfuncties, mogelijke belangenverstremming, buitenlandse reizen of geschenken. De adviseur integriteit verricht haar werkzaamheden op basis van onafhankelijkheid en vertrouwelijkheid. Zij kan desgewenst een schriftelijk advies geven. Het Kamerlid kan er zelf voor kiezen om dit schriftelijke advies openbaar te maken.

Het Presidium kan de adviseur integriteit ook om advies vragen over de integriteitsregels van de Tweede Kamer. Met dit Jaarverslag 2022 wordt voldaan aan de opdracht bij de eerdergenoemde benoeming om na afloop van een kalenderjaar, uiterlijk in februari van het volgende kalenderjaar, een geanoniseerd jaarverslag uit te brengen aan het Presidium van de Tweede Kamer.

Ondersteuning en afstemming

In de eerste helft van 2022 hebben enkele gesprekken plaatsgevonden tussen de Voorzitter, de Griffier en de onafhankelijk adviseur over de conclusies in het jaarverslag 2021. Naar aanleiding van deze gesprekken zijn er enkele aanpassingen gemaakt in de ondersteuning van de adviseur. De adviseur beschikt nu over een vaste contactpersoon die contacten onderhoudt op het gebied van reguliere en specifieke informatievoorziening, secretariële en administratieve taken vervult en ICT-gerelateerde zaken afhandelt.

In de eerste helft van 2022 is gezorgd voor een betere zichtbaarheid en bereikbaarheid van de adviseur. De bereikbaarheid is vergroot door het stroomlijnen van verschillende e-mailadressen². De zichtbaarheid is vergroot door zowel de tekst op de interne website uit te breiden als een korte uitleg

¹ <https://www.tweedekamer.nl/nieuws/kamernieuws/tweede-kamer-benoemt-adviseur-integriteit-voor-kamerleden>

² persoonlijke email adressen (email adressen die op naam van een persoon staan en elk persoon met een Rijkspas ontvangt) en functionele email-adressen (email die wordt gebruikt voor een specifieke functie of taak)

van de functie te plaatsen op de openbare website van de Kamer en op het intranet van de Tweede Kamer.

In 2022 heeft een gesprek plaatsgevonden met het College van onderzoek integriteit. Tussen het College en de adviseur bestaat een goede werkrelatie waarbij zij elkaar op de hoogte houden van zaken die spelen en van overstijgend belang kunnen zijn. Daarnaast onderhoudt de onafhankelijk adviseur ook collegiaal contact met de adviseur integriteit van de Eerste Kamer.

In het verslagjaar heeft de adviseur integriteit op verzoek van een fractie met deze fractie een kennismakingsgesprek gevoerd. Overigens staat het fracties altijd vrij om een kennismakingsgesprek aan te vragen met de adviseur.

Adviesaanvragen

In het jaar 2022 hebben enkele Kamerleden advies aangevraagd bij de adviseur integriteit. Hierbij ging het onder andere over mogelijke belangenverstremming en eventuele neveninkomsten. De adviseur heeft contact gezocht met deze Kamerleden en hen naar tevredenheid kunnen helpen. In alle gevallen is telefonisch contact als voldoende beschouwd. Dit jaar zijn geen adviesvragen binnengekomen van een enigszins complexe aard dat deze aanleiding gaven tot uitgebreid schriftelijk advies.

Vertrouwelijkheid advies

De verantwoordelijkheid voor het openbaar maken van (gedeelten van) het uitgebrachte advies ligt in de huidige werkwijze volledig bij het betrokken Kamerlid zelf; de adviseur integriteit is na het uitbrengen van het vertrouwelijke advies, niet betrokken bij een eventuele openbaarmaking. De adviseur wil in dit verband wijzen op een kwetsbaarheid in de huidige werkwijze met betrekking tot openbaarmaking. In adviezen kunnen meerdere aspecten van de hiermee verband houdende vraag worden belicht en onderbouwd. Alleen integraal komen deze aspecten volledig tot hun recht. Het risico bestaat dat (een deel van) deze onderbouwing van het advies uit het zicht verdwijnt indien enkel delen van het advies worden gepubliceerd. Kamerleden wordt daarom geadviseerd om adviezen, indien zij deze willen openbaren, enkel te publiceren in al hun volledigheid.

Dit jaar zijn stukken rond het werk van de adviseur integriteit openbaar gemaakt in het kader van de Wet open overheid (Woo). Het gaat hierbij over stukken die betrekking op de totstandkoming van de functie en de invulling hiervan, zogenaamde beleidsstukken. Zowel de adviseur als de Tweede Kamer benadrukken dat vragen van Kamerleden aan de adviseur en de adviezen die zij aan hen verstrekt niet vallen binnen de reikwijdte van de Woo.

Reactie bredere ontwikkelingen

Het jaarverslag geeft de adviseur de ruimte om te reflecteren op bredere ontwikkelingen in de Tweede Kamer. Met veel interesse is het afgelopen jaar kennis genomen van het wetgevingsoverleg over de Raming van de in 2023 benodigde uitgaven en ontvangsten van de Tweede Kamer (Kamerstuk 36 062)³ en van de Initiatiefnota van de leden Dassen en Omtzigt over wettelijke

³ Kamerstuk 36 202, nr. 13

maatregelen om de integriteit bij bewindspersonen en de ambtelijke top te bevorderen (Kamerstuk: 36 101, nr.2)⁴.

Tijdens het wetgevingsoverleg over de Raming 2023 was er aandacht voor integriteit. Het belang dat de Voorzitter en het Presidium hechten aan integriteit binnen de Kamer komt hierin duidelijk naar voren. Daarnaast zijn er door leden vragen gesteld over de instrumenten die de Kamer tot haar beschikking heeft en hoe deze duurzaam kunnen worden verbeterd. Deze aandacht leidt tot verdere bewustwording binnen de organisatie.

Versterking van het integriteitsbeleid binnen de Tweede Kamer vraagt echter met name om een brede aanpak die - naast de juridische kant van de Gedragscode - aandacht vraagt voor de morele impact van de Gedragscode. Een dergelijke aanpak kan ook bijdragen aan de ontwikkeling van een cultuur binnen de Kamer waar met enige regelmaat integriteitsvragen en dilemma's kunnen worden besproken. Een Gedragscode die vanuit die gedachte permanent wordt bewaakt en gepromoot kan voor Kamerleden fungeren als een steun in de rug, een houvast van waaruit zij op integere wijze hun werk kunnen verrichten.

De initiatiefnota inzake integriteit bij bewindspersonen heeft geleid tot een positief antwoord van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op de aanbeveling om een functionaris aan te stellen waarmee bewindspersonen in gesprek kunnen over integriteitskwesties. In haar brief (Kamerstuk 28 844, nr. 251) geeft de minister aan in de eerste helft van 2023 de Kamer te informeren over de invulling van deze functie. Dit soort initiatieven onderstreept niet alleen de actualiteit en de noodzaak om binnen de overheid beleid te ontwikkelen op het gebied van integriteit. Het onderstreept ook de urgentie om voortdurend alert te zijn op nieuwe ontwikkelingen en eventuele tekortkomingen en onduidelijkheden in de (bestaande) regelgeving op het gebied van integriteit.

Integriteit en ongewenste omgangsvormen

Integriteit is een breed en veelzijdig begrip. Zo is in het verslagjaar 2022 veel gesproken over ongewenste omgangsvormen, grensoverschrijdend gedrag en het creëren van een veilige werkomgeving. Ondanks de grote verscheidenheid aan instrumenten die de Kamer heeft op het gebied van integriteit is het voor Kamerleden onduidelijk tot wie zij zich in een dergelijk geval kunnen wenden.

In het geval zij zich wenden tot haar ziet de adviseur integriteit zich bij dergelijke vragen geplaatst voor de vraag hoe hier mee om te gaan. Het is bovendien de vraag of de taakomschrijving van de adviseur integriteit en/of de Gedragscode hiervoor ruimte bieden. Daarom gaat de adviseur integriteit er vooralsnog van uit dat deze vragen niet door haar in behandeling genomen kunnen worden.

Het verdient daarom aanbeveling dat het Presidium in deze actie onderneemt en bewerkstelligt dat duidelijk wordt tot wie Kamerleden zich in dit geval kunnen wenden en hoe de daarbij behorende procedure eruit ziet. Het hebben van een (deskundig) contactpersoon bij wie Kamerleden in vertrouwen terecht kunnen met vragen van deze aard kan de onduidelijkheid in het huidige aanbod van instrumenten voor Kamerleden oplossen.

⁴ Kamerstuk 36 101, nr. 5

Tot slot

Het jaarverslag 2022 zal door de adviseur worden besproken met de Voorzitter en de Griffier. In dit gesprek kan de adviseur verdere toelichting geven en vragen beantwoorden. Desgevraagd is de adviseur vanzelfsprekend ook bereid toelichting te geven aan de leden van het Presidium.

Den Haag, 16 februari 2023,

mr J.E. Biesheuvel-Vermeijden.